

The Role of Individualistic Social Norms in the Level of Charitable Giving in Society: A Case Study of Iran

Mostafa Kazemi Najafabadi*

Associate Professor, Department of Economics, Social Sciences Research Institute, Research Institute of Hawzah and University, Tehran, Iran.

Ahmad Ali Rezaei

PhD Candidate in Economics, School of Humanities, Al-Mustafa International University, Qom, Iran.

Abstract

While individualism is often perceived as a negative factor that undermines social ethics and reduces participation in charitable activities, this study proposes the hypothesis that individualism—as a set of cultural values and norms that place the individual at the center of decision-making and social responsibility—can play a positive role in enhancing the level of generosity in society. Accordingly, two mechanisms are examined: a direct mechanism, where individualism fosters personal motivations for helping others, and an indirect mechanism, in which individualism promotes economic freedom, thereby facilitating the growth of charitable activities. To empirically test this hypothesis, the Autoregressive Distributed Lag (ARDL) model was applied using quarterly data from Iran over the period 2010 to 2021. The results indicate that individualism has a positive and significant effect on the level of generosity; specifically, a one-percent increase in individualism leads to a 0/43 percent rise in generosity. Furthermore, economic freedom also shows a positive and significant effect, with a coefficient of 1/16 percent. The findings support both proposed mechanisms and suggest that individualism, when properly institutionalized within Iran’s cultural context, can strengthen ethical behaviors such as generosity. Additionally, the variables of economic growth, income inequality, education level, and government size were found to have positive effects, while corruption showed a negative effect on the level of generosity in Iranian society.

* Corresponding Author: mostafakazemi@rihu.ac.ir

How to Cite: Kazemi Najafabadi, M. & Rezaei, A.A. (2024). The Role of Individualistic Social Norms in the Level of Charitable Giving in Society: A Case Study of Iran. *Economics Research*, 24(93), 96-123.

Introduction

Charitable giving is often considered a reflection of social solidarity and ethical responsibility within a society. Conventional wisdom suggests that collectivist cultures are more likely to foster altruistic behavior, while individualism is frequently associated with self-interest and reduced social cohesion. However, recent perspectives argue that individualistic values—by empowering personal responsibility—can also encourage prosocial actions such as charitable giving. This study focused on the Iranian context, where cultural transitions and economic fluctuations have created a unique environment for examining how individualism interacts with generosity.

Methods and Materials

This study adopted a quantitative, longitudinal research design using quarterly time-series data from 2010 to 2021. The statistical population consisted of national economic and social indicators related to charitable giving in Iran. To examine the role of individualistic social norms in the level of charitable giving in society, following Kai et al. (2022), the following regression model was estimated:

$$\text{Philanthropy}_t = c_0 + c_1 \text{Individualism}_t + c_2 \text{GDP}_t + c_3 \text{Freedom}_t + c_4 \text{GINI}_t + c_5 \text{Education}_t + c_6 \text{Corruption}_t + c_7 \text{Government size}_t + \text{et}$$

Dependent Variable:

Level of Philanthropy in Society (Philanthropy): To measure the level of generosity in society, the World Giving Index was used. This index is based on three components: helping a stranger, donating money, and volunteering time, which are measured using random sampling across different countries. Higher index scores indicate more altruistic behavior as a result of increased generosity. Data for this variable were extracted from the World Giving Index reports.

Independent Variable:

Individualism Index (Individualism): The level of individualism across countries was assessed using Hofstede's Individualism–Collectivism Index (2001), which reflects the degree of individuals' integration into social groups. In individualistic societies, people tend to form looser bonds and assume responsibility for themselves and their immediate families. In contrast, collectivist societies feature stronger and more supportive in-group relationships. However, in this study, the focus is on a specific form of individualism, which is not equated with selfishness or social indifference, but is rather viewed as a set of ethical and cultural norms that place the individual at the center of social action. Therefore, while Hofstede's index was used as the measurement tool, the emphasis was placed on the role of personal values and responsibility in prosocial behavior and generosity, particularly within the cultural context of Iran.

Overall, the Individualism–Collectivism Index measures the extent to which a society endorses and promotes individualistic values as opposed to collectivist ones, ranging from 0 (most collectivist) to 100 (most

individualist). Data for this variable were obtained from the World Values Survey database.

Control Variables:

GDP per capita (GDP): Measured based on the growth rate of per capita Gross Domestic Product. Data were extracted from the World Bank's WDI database.

Economic Freedom (Freedom): Defined and measured according to the Heritage Foundation's Index of Economic Freedom.

Income Inequality (GINI): Measured using the Gini coefficient. Data were sourced from the World Bank's WDI database.

Education Level (Education): Measured by the rate of higher education graduates in the country. Data were obtained from the World Bank's WDI database.

Corruption (Corruption): Measured based on the Control of Corruption Index. Data were sourced from the World Bank's WDI database.

Government Size (Government size): Defined as the share of government consumption expenditures in GDP. Data were extracted from the World Bank's WDI database.

Data were collected from official national and international databases. The Autoregressive Distributed Lag (ARDL) model was applied to estimate both short-term and long-term relationships between variables. The analysis investigated two causal pathways: a direct mechanism through which individualism influences personal motivations to donate, and an indirect mechanism where individualism affects generosity by enhancing economic freedom.

Results and Discussion

The results of the estimated model indicate that the variables of individualism, economic growth, economic freedom, income inequality, education level, corruption, and government size have significant effects on the level of charitable giving in Iran. Specifically, a 1% increase in individualism leads to a 0.43% rise in generosity, which is statistically significant at the 1% level. Additionally, a 1% increase in economic growth and economic freedom results in increases of 0.004% and 1.16% in generosity, respectively—both significant at the 1% level. Income inequality and government size also have positive and statistically significant effects of 0.85% and 0.87%, respectively, on generosity, at the 1% significance level. Moreover, education level has a positive effect of 0.28% on generosity, which is significant at the 5% level. In contrast, corruption has a negative effect of 0.34% on the level of generosity, significant at the 1% level.

The empirical results supported both proposed mechanisms. Individualism showed a statistically significant positive effect on the level of charitable giving, indicating that personal responsibility and autonomy can enhance generosity. Economic freedom also positively influenced charitable activities by enabling a more supportive institutional environment. In addition, economic growth, higher education levels, reduced income inequality, and

greater government size were positively associated with generosity, while corruption had a strong negative impact. These findings challenge the conventional assumption that collectivism is inherently more charitable and suggest that individualism, when properly contextualized within the cultural framework of Iran, can reinforce ethical norms and civic responsibility. The study contributes to a nuanced understanding of the cultural determinants of prosocial behavior in developing countries.

Conclusion

The findings of this study challenged the traditional notion that individualism undermines prosocial behavior by revealing its positive role in promoting charitable giving within Iranian society. When institutionalized within the cultural framework, individualism encouraged personal responsibility and voluntary generosity, both directly and through the enhancement of economic freedom. The research concluded that individualism, rather than being inherently detrimental to social ethics, can foster civic engagement and ethical behavior when supported by appropriate economic and institutional structures. These insights highlight the importance of considering cultural values in policy-making aimed at increasing philanthropic activities in developing societies.

Acknowledgments

The authors would like to express their gratitude to the editorial board of the journal for their support and consideration.

Keywords: Social norms, Individualism, Charitable giving, Economic freedom, Cultural values, Iran.

JEL Classification: D64, Z13, D31, H41.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

نقش هنجارهای اجتماعی فردگرایانه بر میزان بخشش افراد در جامعه: مطالعه موردی کشور ایران

دانشیار گروه اقتصاد، پژوهشکده علوم اجتماعی، پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، تهران، ایران

مصطفی کاظمی نجف آبادی*

دانشجوی دکتری رشته اقتصاد مجتمع آموزش عالی علوم انسانی، دانشگاه بین المللی المصطفی (ص)، قم، ایران

احمد علی رضایی

چکیده

در حالی که فردگرایی معمولاً به عنوان عاملی منفی در تضعیف اخلاق اجتماعی و کاهش مشارکت در امور خیریه تلقی می‌شود، این پژوهش این فرضیه را مطرح می‌کند که فردگرایی، به عنوان مجموعه‌ای از ارزش‌ها و هنجارهای فرهنگی که فرد را در مرکز تصمیم‌گیری و مسئولیت‌پذیری اجتماعی قرار می‌دهد، می‌تواند نقش مثبتی در افزایش سطح بخشش ایفا کند. بر این اساس، دو مکانیسم بررسی شده‌اند یکی مکانیسم مستقیم که فردگرایی را محرک انگیزه‌های شخصی برای کمک به دیگران معرفی می‌کند و دیگری مکانیسم غیرمستقیم که در آن فردگرایی از طریق تقویت آزادی اقتصادی زمینه رشد فعالیت‌های خیریه را فراهم می‌سازد. به منظور آزمون تجربی این فرضیه، از روش خودرگرسیون برداری با وقفه‌های توزیعی (ARDL) و داده‌های فصلی کشور ایران طی بازه زمانی ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۱ استفاده شده است. نتایج نشان می‌دهد که فردگرایی تأثیر مثبت و معناداری بر سطح بخشش دارد به گونه‌ای که با افزایش یک درصدی در سطح فردگرایی، میزان بخشش در جامعه ۰/۴۳ درصد افزایش می‌یابد. همچنین آزادی اقتصادی نیز با ضریب ۱/۱۶ درصد، اثری مثبت و معنادار بر بخشش داشته است. یافته‌های تحقیق از هر دو مکانیسم حمایت می‌کنند و نشان می‌دهند که فردگرایی در بافت فرهنگی ایران، در صورت نهادینه‌سازی صحیح، می‌تواند به تقویت کنش‌های اخلاقی نظیر بخشش بیانجامد. همچنین متغیرهای رشد اقتصادی، نابرابری درآمدی، سطح آموزش و اندازه دولت اثر مثبت، و متغیر فساد اثر منفی بر میزان بخشش در جامعه ایران داشته‌اند.

کلیدواژه‌ها: هنجارهای اجتماعی، فردگرایی، میزان بخشش، خیریه.

طبقه بندی JEL: D64, Z13, D31, H41

۱. مقدمه

ایده اولیه انجام تحقیق حاضر مبتنی بر این سوال می‌باشد که چرا کشورها در سطوح (و نگرش نسبت به) کمک‌های خیریه به میزان زیادی با یکدیگر تفاوت دارند؟ بر اساس گزارش بنیاد کمک‌های خیریه^۱ (۲۰۱۹)، که شاخص اهدای جهانی را برای کشورهای مختلف منتشر می‌کند، کشورهایی که بهترین عملکرد را در زمینه کمک‌های خیریه دارند، طیف متنوعی از جغرافیا، مذاهب، فرهنگ و سطوح ثروت را شامل می‌شوند و وجه مشترک همه آن‌ها تمایل الهام‌بخش برای بخشش است. این شاخص، نه بر اساس حجم مالی یا سرانه کمک‌ها، بلکه با سنجش درصد جمعیتی که در یک سال گذشته حداقل یکی از سه فعالیت کمک به غریبه، اهدای پول، یا مشارکت داوطلبانه زمانی را انجام داده‌اند، تدوین می‌شود. در جدیدترین رتبه‌بندی این بنیاد، کشورهایی مانند ایالات متحده، میانمار، نیوزلند، استرالیا، ایرلند، کانادا، بریتانیا، هلند، سریلانکا و اندونزی در صدر فهرست قرار دارند. بنابراین، ممکن است به نظر برسد که هیچ نقطه مشترکی در درک میزان کمک‌های خیریه در کشورهای مختلف وجود ندارد.

اگرچه به ظاهر نمی‌توان نقطه مشترکی در میزان بخشش در کشورهای مختلف یافت، اما دلایل خوبی در اقتصاد سیاسی کلاسیک وجود دارد که بر اساس آن می‌توان انتظار داشت که نهادهای فرهنگی و اجتماعی بر میزان سخاوت و بخشش در سراسر کشورها تأثیر بگذارند.

در این پژوهش، فردگرایی به عنوان یکی از ابعاد فرهنگ اجتماعی مورد توجه قرار گرفته است. فردگرایی در ادبیات نظری، دیدگاهی است که بر اصالت فرد تأکید دارد و جامعه را نه به عنوان یک کل مستقل، بلکه متشکل از افراد مستقل و مختار در نظر می‌گیرد. در این چارچوب، هر فرد حق دارد اهداف و خواسته‌های خود را دنبال کند، مشروط بر آن که این کنش‌ها به حقوق دیگران آسیبی وارد نکند (هایک^۲، ۱۹۴۸: ۱۱؛ برلین^۳، ۱۹۶۹: ۱۲۳). از دیدگاه گرت هوفستده، فردگرایی به معنای ترجیح پیوندهای ضعیف بین افراد در جامعه است؛ جایی که هر کس مسئول خود و خانواده درجه یک خود است (هافستده^۴، ۱۹۸۰: ۲۱۳).

---

1. World Giving Index (WGI)

2. Hayek

3. Berlin

4. Hofstede

همچنین هری تریان‌دیس، فردگرایی را با تأکید بر خودمختاری، تصمیم‌گیری فردی و اولویت منافع شخصی نسبت به منافع گروهی تعریف می‌کند (تریندیس^۱، ۱۹۹۵: ۲). بر این اساس، تعریف مقاله از فردگرایی، برخلاف تصور اولیه، صرفاً به معنای خودمختاری یا بی‌تفاوتی اجتماعی نیست، بلکه ناظر بر مجموعه‌ای از ارزش‌ها و هنجارهایی است که فرد را در مرکز تصمیم‌گیری و کنش اجتماعی قرار می‌دهند. هدف این پژوهش آن است که بررسی کند چگونه چنین ارزش‌های فردگرایانه‌ای می‌توانند بر میزان تمایل به بخشش در سطح جامعه، و به طور خاص در بافت فرهنگی ایران، اثرگذار باشند.

برخی از پژوهش‌ها نشان می‌دهند که فردگرایی، به‌ویژه در معنای نهادی و فرهنگی آن، می‌تواند با افزایش سطح درآمد سرانه در کشورها مرتبط باشد؛ زیرا با تقویت مسئولیت‌پذیری فردی، خلاقیت، نوآوری و بهره‌وری اقتصادی همراه است (گورودنیچنکو و رولاند^۲، ۲۰۱۱: ۴۹۴). با این حال، منتقدان بر این باورند که نوع خاصی از فردگرایی که بر رقابت و خودمختاری افراطی تأکید دارد، ممکن است فعالیت‌های با فضیلت مانند نوع دوستی، همدلی اجتماعی و مشارکت در امور خیریه را تضعیف کند (بلاه و همکاران^۳، ۱۹۸۵: ۱۴۲). بنابراین، لازم است میان فردگرایی در معنای فلسفی و سیاسی کلاسیک، فردگرایی فرهنگی (همچون رویکرد هوفستد)، و فردگرایی اخلاقی یا روان‌شناختی تمایز قائل شد.

در این پژوهش، تمرکز بر فردگرایی فرهنگی در قالب هنجارهای اجتماعی است، نه فردگرایی فلسفی یا سیاسی لیبرالیسم کلاسیک. بر همین اساس، ایده مطرح شده در تحقیق حاضر این است که برخلاف دیدگاه منتقدان، فردگرایی باید کمک‌های خیریه را بهبود بخشد. مکانیسم مطرح شده در این رابطه ریشه در اقتصاد سیاسی کلاسیک دارد که در چارچوب ذهن‌گرایانه و تفسیرگرایانه اقتصاد اتریش نیز احیا شده است (بوتهک و استور^۴، ۲۰۰۲: ۱۸۳).

ساختار مقاله حاضر در ادامه به این صورت می‌باشد که ابتدا مبانی نظری تحقیق در قالب بررسی نقش قوانین و هنجارهای اجتماعی فردگرایانه بر میزان بخشش افراد مطرح و تئوریزه می‌شود. سپس مروری بر پیشینه تجربی تحقیق انجام می‌شود. پس از آن و به منظور اعتبار سنجی فرضیه مطرح شده، مدل آماری تحقیق معرفی شده و روش تحلیل داده‌ها مشخص

---

1. Triandis
2. Gorodnichenko and Roland
3. Bellah et al.
4. Boettke and Storr

می‌شود. در ادامه به تجزیه و تحلیل داده‌ها پرداخته شده و در نهایت نیز به جمع بندی و ارائه خلاصه مطالب پرداخته خواهد شد.

۲. مبانی نظری و پیشینه پژوهش

در این بخش، ابتدا به تبیین مبانی نظری مرتبط با فردگرایی و نقش آن در شکل‌گیری رفتارهای نوع‌دوستانه نظیر بخشش پرداخته می‌شود. سپس، مروری بر پژوهش‌های پیشین صورت می‌گیرد که به بررسی رابطه میان ویژگی‌های فرهنگی و رفتارهای اجتماعی در بسترهای مختلف پرداخته‌اند.

۲-۱. مبانی نظری فردگرایی و بخشش

● مفهوم فردگرایی در مقابل جمع‌گرایی

تریاندیس^۱ (۱۹۸۸) توضیح می‌دهد که در فرهنگ‌های فردگرا، رفتار عمدتاً توسط اهداف شخصی و نگرش‌ها و ارزش‌های خانواده‌ها و همکاران تعیین می‌شود، در حالی که رفتار در فرهنگ‌های جمع‌گرا عمدتاً توسط اهداف، نگرش‌ها و ارزش‌های مشترک توسط گروه خاصی از افراد تعیین می‌شود. (جمعیت). همانطور که فرانکه و همکاران^۲ (۱۹۹۱) بیان کرده‌اند، «فردگرایی به جوامعی مربوط می‌شود که در آن پیوندهای بین افراد سست است؛ از هر کس انتظار می‌رود که مراقب خود و خویشاوندان نزدیک خود باشد. [در حالی که جمع‌گرایی] به جوامعی مربوط می‌شود که در آن افراد از بدو تولد به بعد در گروه‌های قوی و منسجم درون گروهی ادغام می‌شوند. مهمتر از همه، فردگرایی به این معنا نیست که جامعه متشکل از افراد مستقل است (هایک، ۱۹۴۸: ۱۱).

در عوض، جوامع فردگرا دارای پیوندهایی در میان افراد هستند که فراتر از یک گروه خاص گسترش می‌یابد، و پیوندهای فراتر از درون گروه از طریق مبادله بازار تشویق می‌شوند. گورودنیچنکو و رولاند (۲۰۱۱) فردگرایی را نه صرفاً به عنوان یک رفتار، بلکه به عنوان یک ویژگی فرهنگی توصیف می‌کنند که در آن، افراد به گونه‌ای اجتماعی می‌شوند که ارزش‌ها و هنجارهای ناظر بر خودمختاری، مسئولیت فردی و استقلال شخصی در آن برجسته است. این چارچوب فرهنگی می‌تواند به پیامدهایی مانند ترجیح مراقبت از خود و

1. Triandis

2. Franke et al.

نزدیکان، و فاصله گرفتن از ادغام شدید در گروه‌های منسجم منجر شود. بنابراین، آنچه به عنوان کاهش همبستگی گروهی دیده می‌شود، نه خود فرد‌گرایی، بلکه یکی از آثار ثانویه‌ی آن در برخی زمینه‌های اجتماعی است. جوامع فردگرا برای آزادی، فرصت، پیشرفت و به رسمیت شناختن فردی ارزش قائل هستند. جوامع جمع‌گرا برای هماهنگی، همکاری و روابط با مافوق ارزش قائل هستند. یعنی فردگرایی معیار آزادی شخصی در مقابل گروه‌گرایی است (هافستد، ۲۰۱۱: ۹۲).

● مکانیسم مستقیم اثر گذاری فرد‌گرایی بر بخشش

کانال مستقیمی که از طریق آن فرد‌گرایی بر خیریه و میزان بخشش در جامعه تأثیر می‌گذارد، بر چگونگی تأثیر فرد‌گرایی بر هنجارها و ترجیحات تأثیرگذار بر بخشش متمرکز است که یک اثر فرهنگی است و نه صرفاً یک اثر غیرمستقیم بازاری یا درآمدی. بخشش اجتماعی یک انگیزه تا حدی منفعت‌طلبانه دارد (آندرونو، ۲۰۰۶: ۱۲۲۰). تئوری مطرح شده در این رابطه این است که فرد‌گرایی با کاهش محدودیت‌های اجتماعی در برابر بخشش‌های منفعت‌خواهانه، کمک‌های خیریه را افزایش می‌دهد. هنجارهای فردگرایانه، مزایای روانی را که فرد از انجام کمک‌های خیریه و بخشش‌های عمومی کسب می‌کند و همچنین منفعتی که از تأیید عمومی این فعالیت‌ها حاصل می‌شود افزایش می‌دهد. چنین هنجارهایی به این معنی است که بخشش‌کنندگان نه تنها از افزایش عرضه کل برخی از کالاها عمومی با بودجه خصوصی، بلکه از عمل بخشش خود رضایت کسب می‌کنند. در غیاب توقع اجتماعی از مردم برای شرکت در فعالیت‌های خیریه، افرادی که به هر حال بخشش را انتخاب می‌کنند، آزادند تا از احساس با فضیلتی که در کنار خیرخواهی آنها به وجود می‌آید، لذت ببرند.

اقتصاد سیاسی لیبرال توجیهی اضافی برای تأثیرات مستقیم فرد‌گرایی بر فعالیت‌های خیریه ارائه می‌دهد. هایک (۱۹۸۲) بیان می‌کند «آزادی در تعقیب اهداف به همان اندازه که برای افراد نوع‌دوست مهم است، به همان اندازه برای خودخواه‌ترین افراد نیز مهم است». به همین ترتیب، ماندویل^۲ (۱۹۸۸) فعالیت‌های خیریه را به عنوان «آن فضیلتی می‌داند که به وسیله آن بخشی از عشق خالصانه که ما به خودمان داریم خالص و غیرقابل اختلاط به دیگران می‌شود» فضیلتی که اغلب می‌توان آن را با علائق دیگر مانند ترحم (برای کسانی که از خودمان کمتر خوش شانس هستند) جعل کرد.

1. Andreoni

2. Mandeville

پذیرش فرهنگی انجام کارهای خوب برای دیگران به دلایل صرفاً خودخواهانه بسیار مهم است، زیرا وقتی افراد بر اساس منافع شخصی رفتار می‌کنند، ممکن است در مورد آن احساس گناه کنند. در واقع، اغلب به انجام کارهایی که به نفع خودمان هستند، ننگ وجود دارد، حتی اگر چنین رفتاری به خیر جمعی کمک کند (برنان و جاورسکی^۱، ۲۰۱۵: ۱۱۴). به همین ترتیب، فرهنگ‌های فردگرایانه ممکن است استفاده از مشوق‌ها را برای جمع‌آوری سرمایه تشویق کنند. اگرچه موسسات خیریه ممکن است انگیزه‌های مثبتی را برای افزایش میزان بخشش‌ها ارائه دهند، بخشش‌کنندگان ممکن است این ذهنیت را داشته باشند که اهدای جوایز انگیزه‌صادقانه آن‌ها را از بین می‌برد (باراش و همکاران^۲، ۲۰۱۶: ۱۳۹۱).

بر همین اساس، راه‌هایی وجود دارد که از طریق آن جوامع فردگرا می‌توانند افراد را به سمت مشارکت بیشتر در فعالیت‌های خیریه سوق دهند. استور و جان^۳ (۲۰۲۰)، خاطرنشان می‌کند که روحیه جان‌بخشیدن به سرمایه‌داری مدرن اروپای غربی و آمریکای شمالی تا حدی یک «زهد دنیوی» است که انباشت ثروت و دنبال کردن سود مشروع را به خاطر خود ارزش می‌بخشد، اما افراط در مصرف مادی و اوقات فراغت که ثروت امکان آن را می‌دهد تقبیح می‌کند. علاوه بر این، تأکید بر فضایل اخلاقی همچون احتیاط، متانت و صداقت می‌تواند افراد ثروتمند را از حمایت از خویشاوندان بی‌بضاعت منصرف کند، چرا که این ویژگی‌ها اغلب بر رفتارهای محافظه‌کارانه و خودداری از خطر تأکید دارند.

در چارچوب این دیدگاه، افرادی که بر این فضایل تأکید دارند ممکن است ترجیح دهند منابع خود را به جای بخشش به دیگران، در جهت تأمین امنیت مالی و اجتماعی خود و نزدیکانشان استفاده کنند. همچنین، چنین فضیلت‌هایی می‌توانند باعث کاهش تمایل به حمایت از افراد نیازمند شوند، چرا که این افراد ممکن است چنین حمایت‌هایی را به‌عنوان نوعی ریسک مالی یا اخلاقی در نظر بگیرند که با اصول احتیاطی مغایرت دارد (ریچاردسون^۴، ۲۰۰۴: ۱۴۵). در عوض، این روحیه افراد را تشویق می‌کند تا بر حفظ پاکی وجدان فردی خود تمرکز کنند. در چنین چارچوب فرهنگی، بخشش سخاوتمندانه به اهداف خیر، مورد تأییدترین راه اجتماعی برای نشان دادن ظرفیت انباشت ثروت است. اگرچه این گزارش ممکن است مختص ظهور سرمایه‌داری در اروپای غربی و آمریکای شمالی باشد (و بر این

---

1. Brennan and Jaworski
2. Barasch et al.
3. Storr and John
4. Richardson

هنجارها را با ظهور پروتستانسزم مرتبط می‌دانست)، این احتمال وجود دارد که چارچوب‌های فرهنگی با ویژگی‌های مشترک در شرایط دیگر نیز این رویکرد پدیدار شوند.

● مکانیسم غیر مستقیم اثر گذاری فردگرایی بر بخش

فردگرایی ممکن است به‌طور غیرمستقیم از طریق تأثیر بر فعالیت‌های بازار به تقویت فعالیت‌های خیریه کمک کند. مکانیسم این اثرگذاری از این قرار است که در جوامع فردگرا، افراد به‌طور طبیعی بیشتر در تعاملات اقتصادی و اجتماعی با یکدیگر مشارکت می‌کنند و به دلیل اهمیت روابط فردی، همدلی و اعتماد در چنین جوامعی تقویت می‌شود. طبق نظریه آدام اسمیت (۱۹۸۲)، تجارت و بازار به‌عنوان بسترهایی برای روابط اجتماعی سالم عمل می‌کنند. در این بسترها، افراد به دلیل نیاز به تأمین منافع شخصی خود و ارتباطات اقتصادی، به یکدیگر وابسته می‌شوند و این وابستگی‌ها به تقویت احساس همدلی و اعتماد بین افراد می‌انجامد (بوتک و اسمیت، ۲۰۱۴: ۴۱).

این تعاملات موجب می‌شود که افراد تمایل بیشتری به رفتارهای نوع‌دوستانه و اخلاقی داشته باشند. به بیان دیگر، وقتی افراد در جوامع فردگرا به یکدیگر وابسته هستند، ارتباطات مبتنی بر اعتماد می‌تواند به افزایش تعاملات نوع‌دوستانه، از جمله بخشش اجتماعی و کمک‌های خیریه منجر شود. این فرآیند به‌ویژه در جوامعی که بازارها به شکل یکپارچه و متصل عمل می‌کنند، بیشتر به چشم می‌آید. در واقع، فعالیت‌های اقتصادی نه تنها به افراد کمک می‌کند که از یکدیگر منفعت ببرند، بلکه موجب تقویت اخلاق اجتماعی و همکاری میان افراد می‌شود (فورمن-برازیلیا، ۲۰۱۰: ۱۷؛ پاگانلی، ۲۰۱۷: ۴۵۸).

در این زمینه، اسمیت و ویلسون^۳ (۲۰۱۹) اشاره کرده‌اند که «بازارها به‌طور غیرمستقیم از ظرفیت افراد برای همدلی و هم‌افزایی استفاده می‌کنند»، به این معنا که در جوامع فردگرا افراد به‌طور طبیعی بیشتر به یکدیگر اعتماد دارند. این اعتماد موجب تقویت رفتارهای اخلاقی، از جمله نوع‌دوستی، می‌شود. در جوامع فردگرا، افراد تمایل بیشتری به کمک به غریبه‌ها و نیازمندان دارند، زیرا در این جوامع، تعاملات اقتصادی و اجتماعی به‌طور طبیعی به تقویت روابط متقابل منجر می‌شود (کاون، ۲۰۲۱: ۴۵).

---

1. Forman-Barzilai
2. Paganelli
3. Smith and Wilson
4. Cowen

چوی و استور^۱ (۲۰۱۹) نیز نشان داده‌اند که افراد در جوامع بازار گرا به‌طور متوسط بیشتر از جوامع غیر بازاری کمک می‌کنند. این افزایش تمایل به بخشش در جوامع بازار گرا به دلیل وجود رقابت و نیاز به همکاری است. رقابت در بازار می‌تواند موجب تقویت رفتارهای اخلاقی و مسئولانه شود و در نتیجه، تمایل به فساد یا مادی‌گرایی کاهش می‌یابد. در چنین جوامعی، افرادی که از نظر اقتصادی به هم وابسته‌اند، بیشتر درگیر فعالیت‌های نوع‌دوستانه و خیریه می‌شوند. در واقع، مشارکت در بازار موجب می‌شود که افراد بیشتر درگیر فعالیت‌های اجتماعی شده و تمایل بیشتری به بخشش و حمایت از دیگران داشته باشند.

این تأثیرات در تعاملات بازار، یک مزیت سرریز برای جوامع فردگرا است. زیرا این جوامع می‌توانند افراد را به سمت روابط بیشتر با غریبه‌ها سوق دهند و در نتیجه افراد نسبت به یکدیگر دلسوزتر می‌شوند. همچنین، تجارت به‌عنوان یک بستر اجتماعی، نه تنها فرصت‌هایی برای مبادلات اقتصادی فراهم می‌آورد، بلکه تعاملات مثبت اجتماعی را نیز تقویت می‌کند. این تعاملات موجب می‌شود که افراد به‌ویژه در زمینه‌های خیریه و کمک به دیگران، تمایل بیشتری به رفتارهای نوع‌دوستانه نشان دهند (برگرن و نیلسون^۲، ۲۰۲۰: ۳۷۵).

به‌طور کلی، تعاملات بازار در جوامع فردگرا یک مکانیسم مؤثر برای تقویت بخشش اجتماعی و رفتارهای نوع‌دوستانه است. بازارها نه تنها فرصت‌هایی برای همکاری و تعاملات اقتصادی فراهم می‌آورند، بلکه با تقویت احساس همدلی و اعتماد میان افراد، آن‌ها را به سمت رفتارهای اخلاقی و مسئولانه سوق می‌دهند. در نتیجه، افراد در جوامع فردگرا به‌طور طبیعی تمایل بیشتری به مشارکت در فعالیت‌های خیریه دارند و این تعاملات در نهایت به افزایش نوع‌دوستی و بخشش اجتماعی می‌انجامد.

بنابراین فردگرایی به‌طور غیرمستقیم از طریق تقویت تعاملات اقتصادی و اجتماعی و ایجاد فضایی برای همکاری و اعتماد، موجب افزایش بخشش در جوامع می‌شود. این مکانیسم از طریق تأثیر بر فعالیت‌های بازار و تقویت روابط اجتماعی، افراد را به مشارکت بیشتر در فعالیت‌های خیریه ترغیب می‌کند و در نهایت موجب تقویت رفتارهای نوع‌دوستانه و اخلاقی در سطح جامعه می‌شود. در ادامه به بررسی این موضوع در قالب مطالعات انجام گرفته پرداخته می‌شود تا سابقه تجربی این ارتباط نیز روشن شود.

---

1. Choi and Storr
2. Berggren and Nilsson

۲-۲. مرور پیشینه‌ها

در پژوهش‌های داخلی، گنجی و همکاران (۱۳۹۴) نشان دادند که اعتماد اجتماعی و تعلق اجتماعی ارتباط معناداری با مشارکت مردم در نیکوکاری دارد. این یافته‌ها به‌ویژه در جوامع فردگرا، که در آن‌ها افراد تمایل بیشتری به مشارکت در امور خیریه دارند، قابل مشاهده است. در این جوامع، استقلال شخصی و خودمختاری افراد باعث می‌شود که آن‌ها مسئولیت کمک به دیگران را بر عهده گیرند و به‌طور فعال در فعالیت‌های خیریه شرکت کنند. یادگاری و نائینی (۱۳۹۵) نیز تأکید کردند که باورهای مذهبی و انگیزه‌های فردی تأثیر زیادی بر مشارکت در طرح‌های خیریه دارند.

در جوامع فردگرا، این انگیزه‌ها بیشتر به دلایل شخصی و اخلاقی مربوط می‌شوند و احساس مسئولیت فردی ممکن است بر انگیزه‌های اجتماعی یا گروهی اولویت یابد. جهانیان (۱۳۹۶) نیز انگیزه‌های مختلف واقفان را بررسی کرد و نشان داد که برخی افراد به دلایل شخصی مانند نوع دوستی و شهرت در امور خیریه مشارکت می‌کنند. این انگیزه‌ها به‌ویژه در جوامع فردگرا، جایی که افراد به دلایل فردی و برای ارضای نیازهای خود در فعالیت‌های خیریه شرکت می‌کنند، مشاهده می‌شود.

کاظمی نجف آبادی و همکاران (۱۳۹۸) در مطالعه‌ای به بررسی راهبردهای ارتقای بخش خیریه پرداخته و به این نکته اشاره کردند که گفت‌وگو سازی در ارتباط با انفاق می‌تواند انگیزه‌های فردی را برای مشارکت در امور خیریه تقویت کند. این مطالعه نیز با مفاهیم فردگرایی هم‌راستاست، زیرا در جوامع فردگرا، افراد تمایل دارند تا برای ابراز نوع دوستی شخصی و کسب احترام فردی در فعالیت‌های خیریه مشارکت کنند. در نهایت، دلدار و همکاران (۱۴۰۱) تأکید کردند که باورهای مذهبی، به‌ویژه در جوامع فردگرا، مهم‌ترین عامل مؤثر بر مشارکت در فعالیت‌های خیریه است. افراد در این جوامع با تکیه بر اصول اخلاقی فردی و احساس مسئولیت شخصی، به مشارکت در امور خیریه پرداخته و آن را به‌عنوان ابزاری برای تحقق اهداف فردی خود می‌بینند.

در سطح بین‌المللی، مطالعات متعددی به تأثیر دینداری بر رفتارهای خیریه پرداخته‌اند. باکیجا و همکاران^۱ (۲۰۰۳) نشان دادند که در جوامع مذهبی، باورهای دینی می‌توانند انگیزه‌های قوی برای انجام فعالیت‌های خیریه ایجاد کنند. در جوامع اسلامی، به‌ویژه، این

1. Bakija et al.

باورهای دینی تأثیر زیادی بر رفتارهای خیرخواهانه دارند چرا که شرکت در فعالیت‌های خیریه، به‌ویژه در ماه رمضان، به‌عنوان یک عمل دینی و انفاق مطرح است. دلاویگنا و همکاران^۱ (۲۰۱۲) نیز تأکید کردند که در جوامع مذهبی، فشار اجتماعی و هنجارهای اجتماعی از جمله عواملی هستند که افراد را به مشارکت در امور خیریه ترغیب می‌کنند. در این جوامع، فشارهای اجتماعی نه تنها عامل انگیزشی، بلکه ابزاری برای گسترش فعالیت‌های خیریه نیز به شمار می‌روند. ایبلینگ و همکاران^۲ (۲۰۱۷) نشان دادند که افراد در جوامع مذهبی کمک به دیگران را نه تنها به‌عنوان یک وظیفه اجتماعی، بلکه به‌عنوان یک عبادت می‌بینند که موجب نزدیکی بیشتر به خداوند می‌شود و تأثیر زیادی بر رفتارهای خیریه دارد. استیونس و همکاران^۳ (۲۰۲۰) در تحقیق خود نشان دادند که در جوامع مذهبی، مشارکت در امور خیریه بیشتر به دلیل اصول اخلاقی و دینی انجام می‌شود، به‌ویژه به دلیل فتوای دینی و اصول اخلاقی مذهبی که افراد را به کمک نیازمندان ترغیب می‌کند. در نهایت، کای و همکاران^۴ (۲۰۲۲) در مطالعه‌ای به نقش دینداری به‌عنوان یک متغیر پنهان در جوامع مذهبی اشاره کردند که باعث تقویت مفاهیم فردگرایانه در مشارکت‌های خیریه می‌شود، در حالی که گروه‌گرایی نیز همچنان نقش خود را در این زمینه ایفا می‌کند.

همان‌طور که مشاهده می‌شود اگرچه در برخی تحقیقات داخلی و خارجی به بررسی عوامل مؤثر بر فعالیت‌های خیریه و بخشش در سطح جامعه پرداخته شده است، اما اغلب این مطالعات به متغیرهایی مانند دین‌داری، اعتماد اجتماعی یا انگیزه‌های فردی توجه داشته‌اند، و کمتر به نوع نگرش فرد نسبت به خود و جامعه، یعنی فردگرایی یا گروه‌گرایی، پرداخته‌اند. در این میان، تنها مطالعه‌ای که به‌طور مستقیم به بررسی این بعد از هویت فردی پرداخته، پژوهش کای و همکاران (۲۰۲۲) است که رابطه بین فردگرایی دینی و رفتارهای بخشش را بررسی کرده است.

مقاله حاضر نسبت به تحقیق کای و همکاران (۲۰۲۲) از جنبه‌های مختلفی نوآوری دارد. اولاً، تمرکز این پژوهش بر نقش فردگرایی فرهنگی و تأثیر آن بر بخشش در ایران است، در حالی که مطالعه کای و همکاران به تأثیرات فردگرایی در سطح جهانی پرداخته است. دوم اینکه، این تحقیق با استفاده از داده‌های فصلی ایران و مدل مدل خودرگرسیون با وقفه‌های

1. DellaVigna et al.

2. Eibeling et al.

3. Stevens et al.

4. Cai et al.

توزیعی^۱ به بررسی اثرات بلندمدت و کوتاه‌مدت متغیرها پرداخته، در حالی که کای و همکاران رویکرد متفاوتی را اتخاذ کرده‌اند. همچنین، این پژوهش به طور خاص به روابط بین فردگرایی، آزادی اقتصادی و بخشش در جامعه ایران توجه کرده است.

۳. روش‌شناسی

به منظور بررسی نقش هنجارهای اجتماعی فردگرایانه بر میزان بخشش افراد در جامعه، به تبعیت از کای و همکاران (۲۰۲۲)، از برآورد مدل رگرسیونی زیر استفاده شده است:

$$\text{Philanthropy}_t = c_0 + c_1 \text{Individualism}_t + c_2 \text{GDP}_t + c_3 \text{Freedom}_t + c_4 \text{GINI}_t + c_5 \text{Education}_t + c_6 \text{Corruption}_t + c_7 \text{Government size}_t + e_t$$

● **متغیر وابسته:** سطح بخشش در جامعه (philanthropy): به منظور اندازه‌گیری سطح

بخشش در جامعه، از شاخص جهانی بخشش^۲ استفاده می‌شود. این شاخص به سه معیار بخشش به غریبه‌ها، بخشش پولی^۳ و بخشش زمان و با روش نمونه‌گیری تصادفی کشورهای مختلف اندازه‌گیری می‌شود. مقادیر بیشتر این شاخص نشان‌دهنده رفتار انسان دوستانه بیشتر در نتیجه میزان بخشش بالاتر است. داده‌های مربوط به این متغیر از مجموعه کتاب‌های شاخص جهانی بخشش^۴ استخراج شده است.

● **متغیر مستقل:** معیار فردگرایی (Individualism): برای سنجش سطح فردگرایی در کشورهای مختلف، از شاخص فردگرایی-جمع‌گرایی هافستد (۲۰۰۱) استفاده می‌شود که میزان پیوند افراد با گروه‌های اجتماعی را نشان می‌دهد؛ به گونه‌ای که در جوامع فردگرا، افراد پیوندهای سست‌تری دارند و مسئولیت مراقبت از خود و خانواده نزدیک را شخصاً بر عهده می‌گیرند، در حالی که در جوامع جمع‌گرا، روابط درون‌گروهی قوی‌تر و حمایتی‌تر است. با این حال، در پژوهش حاضر، تمرکز بر نوع خاصی از فردگرایی است که نه به معنای خودمحوری یا بی‌تفاوتی اجتماعی، بلکه به‌عنوان مجموعه‌ای از هنجارهای اخلاقی و فرهنگی شناخته می‌شود که فرد را در مرکز کنش اجتماعی قرار می‌دهد. بنابراین، گرچه از

1. Autoregressive Distributed Lag (ARDL)

2. Charities Aid Foundation (CAF)

۳. در این میان، بخشش به غریبه‌ها به معنای کمک یا یاری‌رسانی مستقیم به افرادی است که فرد آن‌ها را نمی‌شناسد (مانند کمک به فردی ناآشنا در خیابان یا کمک‌رسانی در شرایط اضطراری). در حالی که بخشش پولی مشخصاً به کمک مالی به نهادها، سازمان‌های خیریه یا افراد نیازمند اطلاق می‌شود، صرف‌نظر از اینکه فرد گیرنده را می‌شناسد یا خیر. این شاخص از طریق نظرسنجی‌های میدانی و نمونه‌گیری تصادفی در کشورهای مختلف گردآوری می‌شود.

4. Charities Aid Foundation data base

شاخص‌ها هستند به عنوان ابزار سنجش استفاده شده، اما تأکید اصلی بر نقش ارزش‌ها و مسئولیت‌پذیری فردی در رفتارهای نوع‌دوستانه و بخشش، به‌ویژه در بافت فرهنگی ایران است.

به صورت کلی، شاخص فردگرایی-جمع‌گرایی میزان پذیرش و تقویت جامعه از ارزش‌های فردگرایانه در مقابل جمع‌گرایی را اندازه‌گیری می‌کند که از صفر (جمع‌ترین) تا ۱۰۰ (فردگراترین) متغیر است. داده‌های این متغیر از پایگاه داده‌ای پژوهش ارزش‌های جهانی^۱ استخراج می‌شود.

متغیرهای کنترل:

- سطح درآمد کشور (GDP): بر اساس مقدار رشد تولید ناخالص داخلی سرانه کشور تعریف و محاسبه می‌شود. داده‌های این متغیر از پایگاه داده‌ای بانک جهانی WDI استخراج می‌شود.
- آزادی اقتصادی (Freedom): بر اساس شاخص آزادی اقتصادی بنیاد هرترجیج تعریف و محاسبه می‌شود.
- نابرابری درآمدی (GINI): بر اساس معیار ضریب جینی تعریف و محاسبه می‌شود. داده‌های این متغیر از پایگاه داده‌ای بانک جهانی WDI استخراج می‌شود.
- سطح آموزش (Education): بر اساس نرخ فارغ‌التحصیلان دانشگاهی در کشور تعریف و محاسبه می‌شود. داده‌های این متغیر از پایگاه داده‌ای بانک جهانی WDI استخراج می‌شود.
- سطح فساد (Corruption): بر اساس شاخص کنترل فساد اندازه‌گیری می‌شود. داده‌های این متغیر از پایگاه داده‌ای بانک جهانی WDI استخراج می‌شود.
- اندازه دولت (Government size): به صورت سهم مخارج مصرفی دولت از GDP تعریف و محاسبه می‌شود. داده‌های این متغیر از پایگاه داده‌ای بانک جهانی WDI استخراج می‌شود.

با وجود تمرکز اصلی این پژوهش بر نقش هنجارهای فردگرایانه در تبیین رفتارهای نوع‌دوستانه و بخشش در جامعه، لازم به تأکید است که مفاهیمی چون ایثار، انفاق، وقف، عدالت اجتماعی و مسئولیت‌پذیری جمعی که ریشه در فرهنگ جمع‌گرایانه دارند، به صورت

ضمنی در تحلیل‌های فرهنگی-اجتماعی پژوهش لحاظ شده‌اند. این مفاهیم، به‌ویژه در بافت فرهنگی ایران، بخشی جدایی‌ناپذیر از زمینه‌های اخلاقی و ارزشی جامعه محسوب می‌شوند که می‌توانند به شکل‌گیری رفتارهای خیرخواهانه کمک کنند. با این حال، به دلیل محدودیت‌های داده‌ای در خصوص سنجش کمی و استاندارد این مفاهیم در پایگاه‌های داده‌ای بین‌المللی مانند پژوهش ارزش‌های جهانی و شاخص‌های توسعه جهانی، امکان بررسی مستقیم و تجربی آن‌ها در قالب مدل رگرسیونی تحقیق فراهم نبوده است. با این وجود، پژوهش حاضر بر این باور است که فردگرایی در شکل فرهنگی و ارزشی خود در ایران، الزاماً در تقابل با مفاهیم جمع‌گرایانه نیست و می‌تواند در تعامل با آنها، به بروز رفتارهای بشردوستانه و بخشش اجتماعی منجر شود.

علاوه بر این، با توجه به این که داده‌های مربوط به متغیرهای بخشش در جامعه و فردگرایی از سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۱ برای کشور ایران منتشر شده و در دسترس می‌باشد، دوره زمانی تحقیق نیز از سال ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۱ بر اساس داده‌های با تواتر فصلی در نظر گرفته شده است. همچنین لازم به ذکر است از فرم لگاریتمی متغیرها در تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شده است.

منبع گردآوری داده‌ها، کتاب‌های شاخص جهانی بخشش^۱، پایگاه داده‌ای پژوهش ارزش‌های جهانی، پایگاه داده‌ای بنیاد هریتج و سایت بانک جهانی می‌باشد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز از روش خودرگرسیون برداری با وقفه‌های توزیعی استفاده شده است. کلیه تجزیه و تحلیل‌ها با کمک نرم افزار ایویوز نسخه ۱۲ انجام گرفته است.

۴. یافته‌ها

● آمار توصیفی

در این بخش، به تحلیل آمار توصیفی و روند نموداری دو متغیر اصلی تحقیق، یعنی سطح بخشش در جامعه و معیار فردگرایی برای کشور ایران پرداخته می‌شود. همان طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، سطح بخشش در جامعه ایران با میانگین ۰/۳۲ و انحراف معیار ۰/۰۹ نشان‌دهنده نوسانات نسبتاً کم در میزان بخشش است. این نشان می‌دهد که رفتارهای نوع‌دوستانه در ایران در سطحی متوسط قرار دارند. فردگرایی با میانگین ۵۲/۴۵ و انحراف

معیار ۶/۳۸ نشان‌دهنده گرایش نسبی جامعه ایران به فردگرایی است. این میزان نشان می‌دهد که ایران در میان کشورهای فردگرا قرار دارد، اما هنوز اثرات جمع‌گرایی در فرهنگ آن مشاهده می‌شود. سایر متغیرها همچون رشد اقتصادی، آزادی اقتصادی، نابرابری درآمدی، سطح آموزش، فساد و اندازه دولت نیز با نوسانات مختلفی مواجه هستند که از میانگین‌های مناسبی برای تحلیل رفتار اجتماعی و اقتصادی ایران در این دوره زمانی حکایت دارند.

جدول ۱. آمار توصیفی متغیرها

متغیر	میانگین	انحراف معیار	ماکزیمم	مینیمم	تعداد مشاهدات
بخشش	۰/۳۲	۰/۰۹	۰/۲	۰/۴۵	۴۸
فردگرایی	۵۲/۴۵	۶/۳۸	۴۰	۶۴	۴۸
رشد اقتصادی	۳/۱۰	۶/۱۲	۴/۲	-۱/۵۰	۴۸
آزادی اقتصادی	۶/۱۲	۱/۰۲	۴/۵	۸/۳۰	۴۸
نابرابری درآمدی	۳۸/۶۲	۴/۵	۲۸	۴۷	۴۸
سطح آموزش	۶۲/۴۵	۵/۳۵	۵۰	۷۵	۴۸
فساد	۳/۵۵	۰/۷۵	۲	۵	۴۸
اندازه دولت	۱۲/۴۵	۲/۲	۸/۵	۱۶	۴۸

مأخذ: یافته‌های پژوهش

● آزمون مانایی

در این قسمت مانایی متغیرها مورد بحث قرار می‌گیرد. برای این منظور از آزمون دیکی فولر تعمیم یافته بهره‌گیری شده است.

جدول ۲. نتایج مربوط به آزمون مانایی متغیرها

متغیر	نماد	آماره دیکی فولر تعمیم یافته	احتمال نتیجه
Philanthropy	بخشش	-۳/۱۷	مانا با یک تفاضل
INDIVIDUALISM	فردگرایی	-۳/۲۸	مانا در سطح
GDP	رشد اقتصادی	-۳/۳۳	مانا در سطح
FREEDOM	آزادی اقتصادی	-۱/۹۸	مانا با یک تفاضل
GINI	نابرابری درآمدی	-۱/۹۸	مانا با یک تفاضل
EDUCATION	سطح آموزش	-۲/۹۸	مانا با یک تفاضل
CORRUPTION	فساد	-۳/۸۴	مانا با یک تفاضل
GSIZE	اندازه دولت	-۳/۰۷	مانا با یک تفاضل

مأخذ: یافته‌های پژوهش

نتایج مانایی نشان می‌دهد که چون سطح معناداری آزمون برای تمامی متغیرهای فردگرایی و رشد اقتصادی کمتر از سطح خطای ۵ درصد است، لذا فرض مبنی بر وجود ریشه واحد در سری‌ها را رد کرده و این داده‌ها در سطح مانا هستند و سایر متغیرهای تحقیق با یک مرتبه تفاضل‌گیری مانا می‌شوند. چون داده‌ها ترکیبی از متغیرهای مانا در سطح و مانا با یک مرتبه تفاضل‌گیری هستند، می‌توان از مدل خودرگرسیون با وقفه‌های توزیعی جهت برآورد الگوی تحقیق استفاده نمود.

● برآورد مدل

پیش از برآورد مدل نیاز است تا تعداد وقفه بهینه جهت تخمین مدل مشخص شود. برای این منظور نتایج آزمون تعیین وقفه بهینه در جدول ذیل ارائه شده است:

جدول ۳. نتایج آزمون تعیین وقفه بهینه

تعداد وقفه	آماره AIC	آماره SC	آماره HQ
۰	۳۶/۸۶	۳۷/۱۸	۳۶/۹۸
۱	*۹/۵۱	*۱۲/۴۰	*۱۰/۵۹
۲	۹/۶۰	۱۵/۰۶	۱۱/۶۴

مأخذ: یافته‌های تحقیق

همان‌طور که مشاهده می‌شود بر اساس معیار شوارتز بیزین (SC) و حنان کوئین (HQ)، وقفه یک به عنوان وقفه بهینه در نظر گرفته شده است. در ادامه برآورد مدل پویای ARDL به صورت زیر انجام می‌شود:

$$\text{Philanthropy} = 0.25 + 1/18 \text{ Philanthropy} (-1) + 0.33 \text{ Individualism} + 0.07 \text{ GDP} + 1/32 \text{ Freedom} + 0.44 \text{ GINI} + 0.84 \text{ Education} - 0.39 \text{ Corruption} + 0.29 \text{ Government size}$$

پس از تخمین مدل پویای خودرگرسیون با وقفه‌های توزیعی، باید وجود ارتباط بلند مدت بین متغیرها آزمون شود. به منظور آزمون وجود رابطه بلند مدت بین متغیرهای تحقیق، از آزمون باند استفاده می‌شود که نتایج آن در جدول ۴ گزارش شده است. همان‌طور که از جدول ۴ مشخص است، مقدار آماره F محاسباتی (۴۱/۲۵) از کرانه بالایی مربوط به سطح اطمینان ۱ درصد، ۲/۵ درصد، ۵ درصد و ۱۰ درصد بزرگ‌تر است، بنابراین وجود رابطه بلند مدت در سطح اطمینان ۹۹ درصد مورد تأیید است.

جدول ۴. نتایج آزمون باند

سطح معناداری	کرانه پایین (I0)	کرانه بالا (I1)
۱۰ درصد	۱/۷۰	۲/۸۳
۵ درصد	۱/۹۷	۳/۱۸
۲/۵ درصد	۲/۲۲	۳/۴۹
۱ درصد	۲/۵۴	۳/۹۱

مقدار آماره F محاسباتی: ۴۱/۲۵

مأخذ: یافته‌های تحقیق

بعد از طی مراحل فوق، ضرایب بلند مدت بر اساس مدل برآورد شده تخمین زده شد. نتایج این تخمین در جدول ۵ ارائه شده است.

جدول ۵. نتایج اثرات بلند مدت الگوی تحقیق

متغیر	ضریب متغیر	انحراف معیار	آماره t	سطح معنی داری
INDIVIDUALISM	۰/۴۳۹	۰/۰۷۸	۵/۶۰۱	۰/۰۰۰۰
GDP	۰/۰۰۴	۰/۰۰۱	۳/۳۲۶	۰/۰۰۲۲
FREEDOM	۱/۱۶۹	۰/۳۲۸	۳/۵۵۸	۰/۰۰۱۲
GINI	۰/۸۵۸	۰/۲۳۴	۳/۶۵۹	۰/۰۰۰۹
EDUCATION	۰/۲۹۸	۰/۱۳۲	۲/۲۴۹	۰/۰۳۱۳
CORRUPTION	-۰/۳۴۲	۰/۰۵۸	-۵/۸۶۴	۰/۰۰۰۰
GSIIZE	۰/۸۷۸	۰/۲۹۳	۲/۹۹۰	۰/۰۰۵۲

مأخذ: یافته‌های تحقیق

نتایج مدل برآورد شده نشان می‌دهد که متغیرهای فردگرایی، رشد اقتصادی، آزادی اقتصادی، نابرابری درآمدی، سطح آموزش، فساد و اندازه دولت تأثیرات معناداری بر سطح بخشش در ایران دارند. به‌طور خاص، افزایش یک درصدی در فردگرایی موجب افزایش ۰/۴۳ درصدی در بخشش می‌شود (سطح معناداری ۱ درصد). همچنین، افزایش یک درصدی در رشد اقتصادی و آزادی اقتصادی به ترتیب موجب افزایش ۰/۰۰۴ درصد و ۱/۱۶ درصد در بخشش می‌شود که هر دو در سطح ۱ درصد معنادار هستند. نابرابری درآمدی و اندازه دولت نیز تأثیر مثبت و معناداری به ترتیب به میزان ۰/۸۵ درصد و ۰/۸۷ درصد بر بخشش دارند (سطح معناداری ۱ درصد). سطح آموزش نیز با تأثیر مثبت ۰/۲۸ درصدی در

سطح معناداری ۵ درصد بر بخشش تأثیر گذار است. در مقابل، فساد تأثیر منفی ۰/۳۴ درصدی بر سطح بخشش دارد که در سطح ۱ درصد معنادار است. بعد از ارائه نتایج بر آورد الگوی بلند مدت، به منظور تکمیل تحلیل‌ها و فهم بهتر دینامیک تأثیرات متغیرهای مختلف بر سطح بخشش، ضروری است که نتایج این برآوردها در زمینه مدل تصحیح خطا (ECM) بررسی شود:

جدول ۶. نتایج بر آورد مدل تصحیح خطا ECM

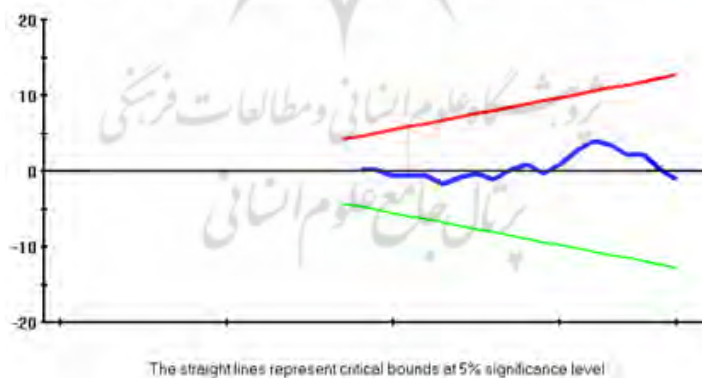
متغیر	ضریب متغیر	انحراف معیار	آماره t	سطح معنی داری
INDIVIDUALISM	-۰/۲۷۲	۰/۰۸۴	-۳/۲۳۴	۰/۰۰۰۱

مأخذ: یافته‌های تحقیق

ضریب ECM برابر با -۰/۲۷۲ است که به طور معنی داری در سطح ۱ درصد منفی است. این نشان می‌دهد که مدل با سرعتی معقول به تعادل بلندمدت خود باز می‌گردد. به عبارت دیگر، اگر سیستم از تعادل بلندمدت منحرف شود، به طور میانگین ۲/۷۲ درصد از انحرافات در یک دوره زمانی به حالت تعادل بازخواهد گشت. به منظور بررسی ثبات پارامترها و واریانس مدل از آزمون مجموع تجمعی پسماندهای بازگشتی^۱ استفاده شده است.

شکل ۱. آزمون مجموع تجمعی پسماندهای بازگشتی

Plot of Cumulative Sum of Recursive Residuals

مأخذ: یافته‌های تحقیق

نتایج آزمون مجموع تجمعی پسماندهای بازگشتی در نمودار (۱) نشان داده شده است. با توجه به این که مسیر حرکت پسماندهای بازگشتی یا St از محدوده دو خط خارج نشده است، بنابراین در سطح احتمال ۹۵ درصد فرضیه بی ثباتی پارامترها رد می‌شود. بنابراین ثبات دائمی بلند مدت برای پارامترهای مدل طی دوره مورد بررسی قابل قبول است. به عبارت دیگر در مدل هیچ شکست ساختاری مشاهده نمی‌شود.

● آزمون فرضیات کلاسیک

در این قسمت به ارائه نتایج مربوط به آزمون فروض کلاسیک حداقل مربعات برای الگوی تحقیق پرداخته می‌شود.

● آزمون نرمالیتی

نتایج حاصل از آزمون نرمالیتی مربوط به الگوی تحقیق در جدول ذیل ارائه شده است:

جدول ۷. نتایج آزمون نرمالیتی الگوی پژوهش

آزمون	آماره جاک برا	احتمال
نرمالیتی	۰/۸۵	۰/۶۵۲۳

مأخذ: یافته‌های تحقیق

در آزمون نرمالیتی، فرض صفر بیان می‌کند که اجزای باقیمانده مدل رگرسیونی نرمال هستند. با توجه به این که احتمال آماره جاک برا مدل‌های پژوهش بزرگ تر از سطح خطای ۵ درصد می‌باشد، نشان می‌دهد فرض صفر مبنی بر نرمال بودن اجزای باقیمانده مدل‌های رگرسیونی تأیید می‌گردد.

● آزمون ناهمسانی واریانس

در این پژوهش به منظور بررسی ناهمسانی واریانس از آزمون آرچ استفاده شده است. در صورتی که مدل دچار ناهمسانی واریانس باشد.

جدول ۸. نتایج آزمون ناهمسانی واریانس مدل پژوهش

آماره آزمون	احتمال	نتیجه
۰/۲۴	۰/۶۲۰۶	عدم ناهمسانی واریانس

مأخذ: یافته‌های تحقیق

نتایج مندرج در ۸ نشان می‌دهد که احتمال آماره محاسبه شده در آزمون بروش پاگان گادفری برای مدل پژوهش بزرگتر از ۰/۰۵ می‌باشد از این رو فرضیه H_0 این آزمون مبنی بر همسان بودن واریانس رد نمی‌شود.

● آزمون همخطی

برای بررسی عدم وجود هم خطی در نتایج مدل از نرم‌افزار ایویوز و آزمون وی‌ای اف^۱ استفاده شده است. در حالت عدم وجود هم خطی، مقدار ضریب وی‌ای اف برابر ۱ است. به طور کلی چنانچه مقدار وی‌ای اف برای هر یک از ضرایب کمتر از ۱۰ باشد، مشکل هم خطی قابل اغماض است:

جدول ۹. نتایج مربوط به بررسی هم خطی متغیرها

متغیر	ضریب VIF
CAFQ(-1)	۰/۰۰۰۲۶۳
INDIVIDUALISMQ	۰/۰۰۰۵۱۵
INDIVIDUALISMQ(-1)	۰/۰۰۱۰۲۰
GDPQ	۰/۰۰۰۵۹۵
FREEDOMQ	۰/۰۱۷۵۸۷
FREEDOMQ(-1)	۰/۰۲۰۹۹۵
GINIQ	۰/۰۱۰۶۳۵
GINIQ(-1)	۰/۰۱۱۵۷۷
EDUCATIONQ	۰/۰۰۹۵۶۰
EDUCATIONQ(-1)	۰/۰۱۰۲۲۶
CORRUPTIONQ	۰/۰۰۶۹۱۱
CORRUPTIONQ(-1)	۰/۰۰۷۱۵۷
GSIZEQ	۰/۰۰۹۳۴۳
GSIZEQ(-1)	۰/۰۰۶۸۹۵
C	۱/۷۸۸۰۱۳

مأخذ: یافته‌های تحقیق

با توجه به یافته‌ها، از آنجا که وی‌ای اف ضرایب مدل برآورد شده کوچک‌تر از عدد ۱۰ می‌باشد، لذا نتیجه گرفته می‌شود که میزان هم خطی در بین متغیرهای توضیحی در حد مطلوب می‌باشد.

1. VIF

● آزمون همبستگی

نتایج حاصل از آزمون همبستگی LM مقادیر خطای مربوط به الگوی پژوهش در جدول ذیل ارائه شده است:

جدول ۱۰. نتایج آزمون همخطی مقادیر خطاها

نتیجه	احتمال	آماره LM
عدم خودهمبستگی	۰/۴۷۲۰	۰/۷۶

مأخذ: یافته‌های تحقیق

با توجه به این که مقدار احتمال مربوط به متغیر مورد نظر، بیشتر از سطح خطای ۰/۰۵ می‌باشد، فرض صفر مبنی بر عدم خودهمبستگی مقادیر خطاها مورد تأیید قرار می‌گیرد.

۵. بحث و نتیجه‌گیری

هدف اصلی تحقیق حاضر بررسی تأثیر فردگرایی و هنجارهای مربوط به آن بر میزان بخشش در کشور ایران طی دوره زمانی ۲۰۱۰ تا ۲۰۲۱ بر اساس داده‌های با تواتر فصلی بود. نتایج نشان داد که فردگرایی کمک‌های خیریه را از دو کانال افزایش می‌دهد. در کانال مستقیم، دادن منافع شخصی را از نظر اجتماعی قابل قبول تر می‌کند. کانال غیر مستقیم به فردگرایی، آزادی اقتصادی و مفهوم لیبرال کلاسیک دایره گسترده همدردی مربوط می‌شود. نتایج تجربی تحقیق حاضر نشان می‌دهد که فردگرایی در واقع با سطوح بالاتری از اهدای خیریه و بخشش‌های داوطلبانه همراه است.

نتایج این تحقیق مؤید چند نکته کلیدی و قابل تأمل است. نخست، برخلاف نگرش رایج که فردگرایی را تهدیدی برای اخلاق اجتماعی و مشارکت همدلانه می‌داند، یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که فردگرایی - در معنای فرهنگی آن به‌عنوان مجموعه‌ای از ارزش‌هایی که مسئولیت‌پذیری فردی و استقلال‌کنش را تقویت می‌کنند - می‌تواند بستر مناسبی برای رشد رفتارهای اخلاقی و داوطلبانه مانند بخشش فراهم آورد. در چارچوب مدل برآورد شده در پژوهش، اثر مثبت و معنادار متغیر فردگرایی بر سطح بخشش، نشان‌دهنده فعال شدن مکانیسم مستقیم است: فردگرایی با تقویت انگیزه‌های درونی، احساس مسئولیت فردی و خودانگیختگی افراد را در مشارکت‌های خیریه افزایش می‌دهد.

این نتیجه با یافته‌های کای و همکاران (۲۰۲۲) همخوان است که نشان دادند فردگرایی می‌تواند نوع خاصی از انگیزه‌های نوع‌دوستانه مبتنی بر اختیار و مسئولیت فردی را تقویت کند. از سوی دیگر، اثر مثبت آزادی اقتصادی بر بخشش، مؤید مکانیسم غیرمستقیم است که طی آن فردگرایی با فراهم‌سازی بسترهای نهادی و اقتصادی برای آزادی انتخاب و کنش داوطلبانه، فضای مناسبی برای رشد فعالیت‌های خیرخواهانه ایجاد می‌کند. این تحلیل با دیدگاه برنان و جاورسکی (۲۰۱۵) که تأکید دارند بازار آزاد می‌تواند فضایی برای شکوفایی فضایل اخلاقی مانند سخاوت فراهم کند، هم‌راستا بوده است.

در سطح کلان‌تر، این نتایج نشان می‌دهد که رابطه میان فردگرایی، سرمایه‌داری و رفاه اجتماعی پیچیده‌تر از تصورات انتقادی رایج است. فردگرایی نهادینه‌شده، به‌ویژه زمانی که با آزادی اقتصادی همراه می‌شود، می‌تواند به شکل‌گیری نظم اخلاقی مبتنی بر کنش داوطلبانه کمک کند، نه آنکه الزاماً منجر به خودمحوری و زوال ارزش‌های جمعی شود. این یافته‌ها با دیدگاه گرونیچنکو و رولان (۲۰۱۱) نیز همسوست که فردگرایی را نه تنها عامل رشد اقتصادی بلکه عامل تقویت کنش‌های مستقل و اخلاق‌محور فردی معرفی کرده‌اند. افزون بر این، با توجه به روند فزاینده فردگرایی در جوامع معاصر، نتایج این پژوهش تبیینی معتبر برای افزایش مشارکت‌های خیریه طی دهه‌های اخیر ارائه می‌کند.

در نهایت، از منظر سیاست‌گذاری، می‌توان نتیجه گرفت که حمایت از سیاست‌هایی که هم‌زمان بر ترویج هنجارهای فردگرایانه اخلاقی و توسعه نهادهای اقتصادی آزاد تأکید دارند، می‌تواند منجر به ارتقاء رفتارهای همدلانه و تقویت حوزه خیریه در جامعه شود. از این منظر، منتقدان سرمایه‌داری ممکن است در نسبت دادن ریشه‌های رفتارهای غیراخلاقی به فردگرایی، دچار ساده‌انگاری تحلیلی شده باشند.

تعارض منافع

تعارض منافی نداریم.

سپاسگزاری

نویسندگان مایل‌اند از هیئت تحریریه مجله بابت حمایت و توجه‌شان سپاسگزاری کنند.

ORCID

Mostafa Kazemi Najafabadi
Ahmad Ali Rezaei

<https://orcid.org/0000-0003-2271-2714>
<https://orcid.org/0009-0004-3053-924X>

منابع

- جهانیان، محمد (۱۳۹۶). تحلیل انگیزه‌های واقفان در جوامع فردگرا و جمع‌گرا. *نشریه علوم انسانی و اجتماعی*، ۲۰(۴)، ۱۳۵-۱۲۰.
- دلدار، ابراهیم، باقری راغب، قدرت الله و شهپر توفیق، آزیتا. (۱۴۰۱). شناسایی و رتبه بندی عوامل مؤثر بر مشارکت در فعالیت‌های خیریه از سوی خیرین ورزش یار. *مطالعات راهبردی ورزش و جوانان*، ۲۱(۵۶)، ۲۲۸-۲۱۳.
- کاظمی نجف آبادی، مصطفی و حسینی، سیدرضا. (۱۳۹۸). راهبردها و راهکارهای ارتقای بخش خیریه. *معرفت اقتصاد اسلامی*، ۱۱(۱)، ۹۱-۱۰۹.
- گنجی، محمد، علیزاده، حسین و فراهانی، سارا. (۱۳۹۴). تأثیر اعتماد اجتماعی و تعلق اجتماعی بر مشارکت در نیکوکاری: مورد مطالعه ایران. *مجله پژوهش‌های اجتماعی ایران*، دوره ۱۲، شماره ۳، ۶۰-۴۵.
- یادگاری، سارا، و نائینی، حسین. (۱۳۹۵). بررسی تأثیر باورهای مذهبی و انگیزه‌های فردی بر مشارکت در طرح‌های خیریه. *مجله مطالعات اجتماعی و فرهنگی*، ۸(۲)، ۷۵-۹۰.

References

- Andreoni, J. (2006). Chapter 18 Philanthropy. *Handbook of the Economics of Giving, Altruism and Reciprocity*, vol.2, pp.1201-1269. doi:10.1016/S1574-0714(06)02018-5.
- Bakija, J., Gale, W.G. and Slemrod, J. (2003). Charitable Bequests and Taxes on Inheritances and Estates: Evidence from Across States and Time. *American Economic Review*, vol.93, pp.288-292.
- Barasch, A., Berman, J.Z. and Small, D.A. (2016). When Payment Undermines the Pitch: On the Persuasiveness of Pure Motives in Fund-Raising. *Psychological Science*, vol.27, pp.1388-1397.
- Bellah, R.N., Madsen, R., Sullivan, W.M., Swidler, A. and Tipton, S.M. (1985). *Habits of the Heart: Individualism and Commitment in American Life*. University of California Press.
- Berggren, N. and Nilsson, T. (2020). Economic Freedom and Antisemitism. *Journal of Institutional Economics*.
- Boettke, P.J. and Smith, D.J. (2014). The Theory of Social Cooperation Historically and Robustly Contemplated. In: *Commerce and Community: Ecologies of Social Cooperation*, pp.38-55.

- Boettke, P.J. and Storr, V.H. (2002). Post-Classical Political Economy: Polity, Society and Economy in Weber, Mises and Hayek. *American Journal of Economics and Sociology*, pp.161–191.
- Brennan, J. and Jaworski, P. (2015). *Markets without Limits: Moral Virtues and Commercial Interests*. Routledge.
- Cai, M., Caskey, G.W., Cowen, N., Murtazashvili, I., Brick Murtazashvili, J. and Salahodjaev, R. (2022). Individualism, Economic Freedom, and Charitable Giving. *Journal of Economic Behavior & Organization*, vol.200, pp.868–884.
- Charities Aid Foundation. (2022). *World Giving Index 2022: A Global View of Giving Trends*. London: CAF.
- Choi, G.S. and Storr, V.H. (2021). The Market as a Process for the Discovery of Whom Not to Trust. *Journal of Institutional Economics*, pp.1–16. doi:10.1017/S1744137421000370.
- Coyne, C.J. and Williamson, C.R. (2012). Trade Openness and Cultural Creative Destruction. *Journal of Entrepreneurship and Public Policy*, vol.1, pp.22–49.
- Deldar, E., Bagheri Ragheb, G. and Shahpar, T. (2022). Identification and Ranking of Factors Affecting Participation in Charity Activities by Sports Donors. *Strategic Studies of Sports and Youth*, vol.21, pp.213–228 [In Persian].
- DellaVigna, S., List, J.A. and Malmendier, U. (2012). Testing for Altruism and Social Pressure in Charitable Giving. *Quarterly Journal of Economics*, vol.127, pp.1–56.
- Eibeling, M., Hoffmann, R. and Weber, M. (2017). The Impact of Perceived Status of Fundraisers on Charitable Giving. *Journal of Behavioral Decision Making*, vol.30, pp.245–258.
- Forman-Barzilai, F. (2010). *Adam Smith and the Circles of Sympathy: Cosmopolitanism and Moral Theory*. Cambridge University Press.
- Frey, B.S. and Stutzer, A. (2010). Happiness and Public Choice. *Public Choice*, vol.144, pp.557–573.
- Gonji, M., Alizadeh, H. and Farahani, S. (2015). The Effect of Social Trust and Social Belonging on Participation in Philanthropy: A Case Study of Iran. *Iranian Journal of Social Studies*, vol.12, pp.45–60 [In Persian].
- Gorodnichenko, Y. and Roland, G. (2011). Individualism, Innovation, and Long-Run Growth. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, vol.108 (Supplement 4), pp.21316–21319.
- Hayek, F.A. (1948). *Individualism and Economic Order*. University of Chicago Press.
- Hofstede, G. (2001). *Culture's Consequences: Comparing Values, Behaviors, Institutions and Organizations Across Nations*. Sage Publications.
- Hofstede, G. (2011). Dimensionalizing Cultures: The Hofstede Model in Context. *Online Readings in Psychology and Culture*, vol.2, p.8.
- Jahaniyan, M. (2017). Analysis of Donors' Motivations in Individualistic and Collectivistic Societies. *Journal of Humanities and Social Sciences*, vol.20, pp.120–135 [In Persian].

- Kazemi Najafabadi, M. and Hosseini, S. (2019). Strategies and Solutions to Enhance the Charity Sector. *Ma'refat of Islamic Economics*, vol.11, pp.91–109 [In Persian].
- Mandeville, B. (1988). *The Fable of the Bees, or, Private Vices, Publick Benefits*. Liberty Classics.
- Paganelli, M.P. (2017). We Are Not the Center of the Universe: The Role of Astronomy in the Moral Defense of Commerce in Adam Smith. *History of Political Economy*, vol.49, pp.451–468. doi:10.1215/00182702-4193033.
- Paganelli, M.P. (2017). We Are Not the Center of the Universe: The Role of Astronomy in the Moral Defense of Commerce in Adam Smith. *History of Political Economy*, vol.49, pp.451–468. doi:10.1215/00182702-4193033.
- Richardson, J. (2004). *The Ethics of Charitable Giving: A Philosophical Analysis*. Cambridge University Press.
- Stevens, J., Brown, C. and Morris, R. (2020). Religion, Ethics, and Charitable Behavior: A Global Perspective. *Journal of Social and Personal Relationships*, vol.37, pp.1123–1142.
- Storr, V.H. and John, A. (2020). *Cultural Considerations within Austrian Economics*. Cambridge University Press.
- Triandis, H.C. (1995). *Individualism and Collectivism*. Westview Press.
- Yadegari, S. and Naeini, H. (2016). Examining the Effect of Religious Beliefs and Individual Motivations on Participation in Charity Programs. *Journal of Social and Cultural Studies*, vol.8, pp.75–90 [In Persian].

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

استناد به این مقاله: کاظمی نجف‌آبادی، مصطفی و رضایی، احمد علی. (۱۴۰۳). نقش هنجارهای اجتماعی فردگرایانه بر میزان بخشش افراد در جامعه: مطالعه موردی کشور ایران. *پژوهشنامه اقتصادی*، ۲۴ (۹۳)، ۹۶–۱۲۳.

Journal of Economic Research is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.